

Activitat 1: La sobirania dels Estats al segle XXI

Soberanía – ¿podemos partir todavía de que el Estado moderno goza de soberanía? ¿O es esta forma de hablar nada más que la expresión de una insistencia ciega en el uso de un concepto, vacío, que ha perdido por tanto su razón de ser? Basta echar una mirada a los Estados Unidos. Ni siquiera aquellos que desean eliminar el concepto del mundo de la terminología jurídica, se atreverían, ante la capacidad de Estados Unidos de imponer sus intereses a negarle, como mínimo, a primera vista, la soberanía a dicho Estado. En todo caso, si no es el Estado en sí mismo o todos ellos, sino sólo muchos de éstos, los que han perdido teóricamente su soberanía, tiene que existir un motivo para ello, posiblemente un motivo jurídico, que debe ser nombrado. [...]

El Estado constitucional es, por tanto, como otro Estado cualquiera un poder político organizado y por tanto hacia el interior soberano. Haciendo uso del monopolio del que goza para establecer derecho obligatorio para todos aquellos que están sometidos a su autoridad, tanto ciudadanos como gremios, dicta normas jurídicas vinculantes, cuya aplicación impone, gracias al monopolio de la fuerza que tiene legal y legítimamente atribuido. Goza del poder para tomar la decisión definitiva en todos los asuntos públicos, independientemente de que éstos sean competencia del Gobierno, de las administraciones públicas o –como actualmente es el caso en el Estado jurisdiccional- en la jurisdicción ordinaria o constitucional. [...]

El núcleo del principio democrático y del principio de soberanía nacional en el que éste se basa es la autodeterminación política de los ciudadanos como pueblo. Por eso el principio democrático requiere, que el ejercicio del poder político pueda reconducirse a la voluntad del pueblo. Aquellos que pretenden construir Europa olvidando la soberanía nacional y la democracia, principios constitutivos de los Estados europeos, construyen castillos en el aire. El proyecto europeo sólo puede ser realizado sobre la sólida base de la autodeterminación democrática de los pueblos europeos. Un sistema que se cierre sobre sí mismo no perdurará. Debería movilizarse el potencial democrático de las naciones y transmitirlo a la unión europea, pues ésta necesita más que nunca una legitimación democrática, que no es capaz de proporcionarse ella misma. Es muy posible que una Europa construida democráticamente por los pueblos europeos no coincida con la visión de futuro de ciertos europeos, que sueñan con una Europa de la administración que se legitima a sí misma. Pero sólo una Europa que se apoya en la voluntad de los pueblos europeos goza de legitimación democrática; esa es la Europa del futuro⁴⁶. La meta debe consistir en el perfeccionamiento del modelo hasta ahora vigente de una unión de Estados en la que los pueblos europeos, organizados en Estados, se unan en una entidad que los una pero no los disuelva para la consecución de objetivos internacionales comunes. La soberanía de los Estados europeos y sus pueblos no supone un obstáculo a la realización de dicho proyecto. Es más, ésta es su condición jurídica imprescindible y el requisito necesario para la legitimación democrática. Por eso no deberíamos abandonar los conceptos de soberanía nacional y popular sino por el contrario defender, contra todo ataque, la idea de legitimación que se esconde tras ellos.

“Soberanía – La defensa de un concepto jurídico” de Christian Hillgruber Catedrático de Derecho Público Rhenische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn, InDret Revista para el análisis del derecho

Reflexiona a partir de les idees que s'estableixen en aquest text: És Espanya sobirana? i Catalunya? i els Estats Units?

La sobirania segons l'autor del text, Christian Hillgruber, significa que l'entitat política "gaudeix del poder per a prendre la decisió definitiva en totes les qüestions públiques"¹ i en el cas de l'Estat constitucional aquest poder deriva de l'autodeterminació dels seus ciutadans com a poble, un terme, la sobirania, destriable doncs del principi democràtic.

En primer lloc Estats Units que després de la Segona Guerra Mundial esdevindria una de les dues principals potències d'un món bipolar i amb la caiguda de l'URSS potència hegemònica² és segurament l'únic Estat que podríem considerar plenament sobirà, si entenem que el seu poder s'estén per les organitzacions internacionals de les que forma part i que tenen competències concurrents com l'OTAN³ i l'ONU⁴. En aquestes ambdues organitzacions Estats Units té dret a veto: a l'OTAN perquè les decisions han de ser unànimes, i a l'ONU perquè és membre permanent del Consell de Seguretat. A més a més, l'origen i la influència que aquest Estat té parteix de l'inici de la Guerra Freda, quan liderava el bàndol occidental. Prova d'aquesta influència són les ciutats de signatura dels tractats originaris: Washington i San Francisco respectivament.

En segon lloc Espanya encara que a l'article 1.2 de la Constitució s'estableix que la "sobirania nacional resideix en el poble espanyol" ha cedit parcel·les de poder polític a organitzacions comunitàries (com l'UE⁵) i internacionals (com l'ONU).

Per un cantó i segons l'article 3 i 4 del Tractat de Funcionament de la Unió Europea, aquesta té competència exclusiva en matèries relacionades amb la unió duanera, la competència del mercat únic, la política monetària, el comerç i acords internacionals, i els animals i vegetals marins de la política pesquera comuna; i competència compartida en matèria de treball, assumptes socials, agricultura, pesca, medi ambient, protecció dels consumidors, transport, energia, migració, salut pública, ajuda humanitària, cohesió social, etc.

Per l'altre cantó i segons l'article 1 de la Carta de Nacions Unides, aquesta té la competència en seguretat internacional, manteniment de la pau, foment de relacions amistoses entre pobles, resolució pacífica de controvèrsies internacionals, protecció de drets humans i cooperació pel desenvolupament. Espanya a diferència d'Estats Units d'Amèrica no té dret a veto.

Així doncs sobretot en matèria econòmica i financera (en relació a l'UE) i en matèria militar (en relació a l'ONU), Espanya s'ha buidat de poder, en la línia dels Estats que la rodegen en un procés de globalització que fa inevitable la necessitat de teixir aliances que garanteixin capacitat executiva, i per tant, que tinguin un mínim poder per actuar amb personalitat política pròpia en el panorama mundial.

En tercer i últim lloc seria impensable que existís una entitat política no independent que fos sobirana perquè el terme sobirania porta implícit la independència respecte altres entitats. Catalunya no és ni *de facto* ni *de iure* un Estat independent⁶. La sobirania, remetent a l'article 2 de la Constitució, resideix en el poble espanyol. Aquí sí podem rotundament negar cap sobirania.

¹ La traducció és meva. Text original: "goza del poder para tomar la decisión definitiva en todos los asuntos públicos".

² Discutida ara per altres potències emergents com Brasil, Rússia, Índia, Xina, i Sud-Àfrica (els anomenats BRICS).

³ Organització de l'Atlàntic Nord. El seu tractat és signat a Washington l'any 1949.

⁴ Organització de les Nacions Unides. El seu tractat (la Carta) és signada a San Francisco l'any 1945.

⁵ La Unió Europea.

⁶ Encara que durant el procés independentista s'hagi pretès proclamar el Parlament com a seu de la sobirania de Catalunya: <https://www.parlament.cat/document/intrade/7094>

Els articles 148 i 149 de la mateixa Constitució, i de l'article 110-173 de l'Estatut d'Autonomia, reparteixen les competències entre el govern central i la Generalitat, com a òrgan de govern d'una Comunitat Autònoma. Entre d'altres Catalunya no té cap competència sobre matèries tant importants per un Estat com estrangeria, relacions internacionals, defensa o administració de justícia. És més, totes les Comunitats Autònomes són part de l'Estat espanyol, d'un tot, i no té cap sentit plantejar si una part del tot pot ser sobirana, si només un tot ho pot ser.

